

УДК 811.11/16

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НОВОГО ВАРІАНТУ БРИТАНСЬКОЇ ВИМОВИ

Проценко Л.С., Рубінська Б.І.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В статті розглядаються основні фонетичні, лексичні та граматичні особливості та трансформації у сучасній англійській вимові Великої Британії, відомій як Estuary English (Естуарна англійська або мова англійської дельти). Описані основні специфічні особливості ЕЕ, що відрізняють її від інших різновидів англійської вимови. Проведено дослідження з точки зору того чи можуть ці нові форми вимови вважатися нормативними і такими, що замінять існуючі стандарти. Загальноприйнятий стандарт вимови (RP) поступово втрачає свій статус і широкий ареал поширення, тому формування нового варіанту вимови є новим об'єктом дослідження у лінгвістиці і потребує більш ретельного розгляду.

Ключові слова: стандарт вимови, літературна норма, Estuary English (естуарна англійська або англійська дельти Темзи), RP (received pronunciation – літературна норма вимови англійської мови, діалект.

Постановка проблеми. Англійська мова є однією з найпоширеніших мов у світі як за кількістю носіїв, так і за кількістю країн, де вона вживається в якості основної або другої рідної (державної) мови, а також як засіб міжнародного спілкування, не використовується однаково і постійно змінюється. А отже це потребує її дослідження як з точки зору того чи можуть ці нові форми вимови вважатися нормативними і такими, що замінять існуючі стандарти чи ні. За останні десятиліття англійська мова набула статусу "глобальної мови" (global language). Вона несе в собі риси стандартної мови, яка підтримується владою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діалект Estuary English займає чільне місце в новітній історії розвитку соціально-територіальних діалектів. Про ступінь його значущості і широкого поширення говорить той факт, що існують точки зору відомих лінгвістів, згідно з якими цей діалект мав можливість претендувати на місце літературної норми вимови англійської мови. Назву даному феномену вперше дав Дейвід Роузворн (David Roserwane) у своїй статті, надрукованій в 1984 році в "Times Educational Supplement". Він визначив ЕЕ як «різновид зміненого територіального діалекту; змішання норм територіально-нейтральної і південно-східної англійської вимови і інтонації» [7, с. 21].

Наступною відомою публікацією на цю тему стала книга Пола Когла "Do You Speak Estuary?" (Чи говорите Ви Естуарною англійською мовою?) (1993), яка представляє собою досить докладне вивчення даного феномена і була призначена широкому колу читачів [6, с. 52].

Протягом довгого часу роботи Роузворна і Когла залишалися єдиними серйозними публікаціями, присвяченими даному питанню. У світ вийшли кілька праць таких авторів, як Баттарбі (Battarbee), Кершвілл (Kerswill), Коальмір (Kuhlmyr), Шоенбергер (Schoenberger), проте в даних роботах міститься лише перерахування рис, названих Роузворном, без будь-яких власних коментарів. Винятком є роботи Джорджа Уеллса і Майдмента, в яких детально розкривається дане питання.

Слідом за ними цей діалект дуже широко обговорювався в публіцистиці, так як тема, що стосувалась мовного стандарту, була дуже по-

пулярною. Практично у всіх провідних виданнях Великої Британії, а також в іноземних виданнях (New York Times, South China Morning Post) були опубліковані одна-дві статті про даний змінений територіальний діалект.

За останнє десятиліття з'явилося багато наукових публікацій та статей присвячених появі та дослідженню сучасного варіанту британської вимови вітчизняних науковців таких як: Абрамова І.Є., Безбородова М.В., Островська Т.А., В.І. Беліков, Л.П. Крисін та інших. У своїх працях вони досліджують причини появи нового варіанту британської вимови та основні відмінності цього варіанту від прийнятого стандарту вимови.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Увага до Естуарної англійської з боку лінгвістів з'явилася відносно недавно. А так як англійська мова, як і інші мови, постійно зазнає змін, то дослідження цього нового варіанту вимови знаходиться на початковій стадії. Тим не менш, багато лінгвістів вважають, що Естуарна англійська заслуговує великої уваги з точки зору вивчення її особливостей на всіх лінгвістичних рівнях.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення основних фонетичних, лексичних та граматичних особливостей сучасного варіанту британської вимови, а саме естуарної англійської.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок свого настільки широкого розповсюдження у світі, англійська мова характеризується розвиненою національно-територіальною варіативністю і являє собою складну систему, що складається із безлічі місцевих діалектів, соціолектів і національних варіантів. Сучасна лінгвістика розрізняє варіанти національної мови і її територіальні діалекти. Поширившись на території іншої держави, мова набуває специфічних фонетичних, лексичних, граматичних рис і стає особливим різновидом. У сучасному мовознавстві такі різновиди літературних мов прийнято називати варіантом мови (або національним варіантом мови). Термін «варіант» позначає стан відмінності, тобто неідентичності, літературної мови на національному рівні. Національні варіанти стають адаптованими видами літературної мови, що видозмінилися враховуючи потреби, традиції і умови певної нації.

Діалекти несуть в собі класовий відтінок у суспільстві. Під діалектом ми розуміємо мову, на

якій розмовляють на певній території, а під соціолектом – мову певних соціальних та вікових груп населення країни. Один діалект відрізняється від інших діалектів англійської мови своїми рисами, характерними для різних підсистем мови: фонетичної, морфологічної чи синтаксичної. В рамках даної статті ми розглянемо переважно риси, які є характерними для фонологічної системи та деякі лексико-граматичні особливості. Під діалектом розумітимемо використання мови, яка відхиляється від прийнятої норми. Під регіональним варіантом ми розуміємо комплекс регіональних стандартних норм та діалектів. Кожен регіональний варіант характеризується набором ізоморфних рис, ідентичних варіанту англійської мови. До специфічних особливостей діалекту лінгвісти, окрім лексики і граматики, зараховують акцент. Тому, зокрема, хочемо зосередити увагу на терміні «акцент». Варто зазначити, що «акцент» використовується не лише на позначення наголосу в слові або фразі, але й для опису особливості вимови звуків мови людиною, що не володіє загальноприйнятою вимовною нормою певної мови. В цьому випадку акцент показує не тільки регіональну або соціальну ідентичність, але й особисту, специфічну і характерну для певного мовця фонетичну особливість вимови [5, с. 32]. Термін «місцевий акцент» використовується лінгвістами для характеристики діалектної вимови, відмінної від літературної вимовної норми певної мови. Проте термін «діалект», на відміну від терміна «акцент», є ширшим і не обмежується лише фонетичним аспектом мови, але включає ще й лексичний і граматичний аспекти.

Сучасні діалекти – це результат багатовікового розвитку. У зв'язку зі зміною територіальних об'єднань відбувається дроблення, об'єднання, перегруповання діалектів. Межі сучасних діалектів часто відображають існуючі в минулому кордони між різними територіальними об'єднаннями. Англійські акценти мають величезне культурне значення в Британії. Протягом десяти років діалекти видозмінювалися під впливом різних факторів, в тому числі і розвитку телебачення. Був період, коли англійці віддавали перевагу більш мелодійній мові. Швидше за все, це пов'язано з тим, що почав користуватися популярністю телефон, а тому роботодавці хотіли спілкуватися тільки з тими, хто мав приємний акцент. Особливістю є і те, що англійські акценти емоційно забарвлені: деякі несуть саркастичний характер, інші – іронічний, поблажливий або зарозумілий [9].

Естуарна Англійська («Estuary English», в подальшому ЕЕ) виникла як змішання діалектів, які використовуються на південному сході Англії, а особливо, уздовж річки Темзи і в її гирлі, де ці два райони перетиналися і активно взаємодіяли один з одним.

Протягом короткого часу ЕЕ поширилася від Лондона і Південно-Східної Англії на графства Норідж і на захід в Корнуол. На сьогоднішній день ЕЕ поширюється в графстві Ессекс і на півночі Кента. Виникнувши спочатку як мова молоді (в тому числі із сімей, в яких традиційно говорили на літературній мові), ЕЕ швидко охопила всі інші вікові, а також соціальні та професійні групи населення Англії. У своїй книзі С. Джон-

стон описує Estuary як «діалект, на якому говорять спортсмени, актори з мильних опер і попспіваки» [3]. Як свідчать спеціальні дослідження, ЕЕ отримала широке визнання не тільки в молодіжному середовищі, а й серед людей середнього віку. Зараз цей тип спілкування настільки популярний, що його можна почути практично скрізь: в обох палатах Парламенту, в ділових колах Сіті, серед держслужбовців, в муніципальних органах влади, в рекламі – тобто у всіх сферах, які ще не так давно були повністю під впливом RP [1, с. 6].

Дослідження, проведені британськими фонетистами, виявили основні специфічні особливості ЕЕ, що відрізняють її від інших різновидів англійської вимови.

Так, можна виділити наступні фонетичні особливості: глоталяція приголосного [t] в словах типу Gatwick [Ga'wik], network [ne'work], statement [sta'ment], що створює враження уривчастого мовлення; вокаляція L – в RP традиційно описується два основних алофона звуку [l] – світлий відтінок [l], який використовується перед голосними і сонантами [j] і темний [ɫ], який використовується перед приголосними і в кінці слів. Саме темний відтінок [ɫ] піддається процесу вокаляції і стає голосним, тобто: [ɫ] → [o]. Таким чином, в ЕЕ при вимовлянні таких слів, як milk, кінчик язика може взагалі не торкатися альвеол: замість цього вимовляється новий вид дифтонга – [miok]. За аналогією shelf стає [jeof], tables [teiboz], apple [жро]. Ще однією особливістю є заміна початкових [tj] і [dj] на африкат в словах типу Tuesday, due, а також зникнення звуку [j] після [n], [s], [l] перед [u:]: news, absolute, consume. Досить характерним для даного діалекту є явище асиміляції за місцем і способом утворення на стику приголосних t + j, d + j, що призводить до появи вимови типу [tj] > [tʃ], [dj] > [dʒ]: Tuesday (вівторок), tune (звучати), attitude (ставлення). При цьому перша частина слова Tuesday звучить як choose [tʃ] u: z] (вибирати). Те ж саме відбувається з дзвінками звуками: звукосполучення [dj] в RP в словах duke (герцог), reduce (скорочувати) в Estuary вимовляється як [dʒ], таким чином закінчення слова reduce стає алофоном слова juice [[dʒ] u: s] (сік) [8, с. 47]. Вставка інтрузивного [r] в кінці слова, що закінчується на голосний звук, після якого йде слово, що починається на голосний звук. Найпопулярніший приклад idea of it – людина, яка говорить на Estuary English, сказала би idea (r) of it, Asia (r) and Africa, far away, ['fa:rə'wei], law and order ['lɔ:rənd'ɔ:də] і т.д. Наступною описують зміну деяких голосних звуків і дифтонгів настільки, що це призводить до появи фонетичних омофонів, наприклад, way вимовляється як [wai], say – [sai], day – [dai], me – [mei] та ін.; заміна міжзубних приголосних [θ, p] звуками [f, v] відповідно, наприклад, в словах three [fri:], think [fɪŋk], north [nɔ: f], other [lʌvə], southern [saʊvən], something [samfɪŋ], leather – [levve]; Опускання звуку [h], тобто, відсутність [h] в ударних словах, наприклад: hat [ж?], hotel [əutel]; Більш подовжена і напружена вимова кінцевого [i] в словах happy [hʌpɪ:], city [siti:], lovely [lʌvli:].

Важливу роль відіграє питання про те, чи є ЕЕ регіолектом (особливою формою усного мовлення, в якій вже втрачено багато архаїчних рис

діалекту), діалектом, акцентом або ж просто стилем вимови. Справа в тому, що більшість лінгвістів, таких як Д. Кристал і Дж. Брітен, вважають ЕЕ варіантом стандартної вимови, виділяючи лише деякі відмінності. Однак інші вважають, що ЕЕ є самостійним мовним феноменом, діалектом, який утворювався століттями. [2]. Г. Татум вважає ЕЕ акцентом Кокні, при цьому він не виділяє ніяких його особливостей. Треті зовсім не виділяють ЕЕ, вважаючи її мовою «низів», [3] що повністю суперечить теорії Роузуорна про те, що ЕЕ – це діалект заможних громадян, який почав витісняти навіть загальноприйнятту вимову (RP).

В області граматики зміни мають послідовний характер переходу від синтетизму до аналітизму, які почалися ще в англосаксонський період і проявляються в послідовному руйнуванні узгоджених категорій і зміцненні номінативних категорій, розхитуванні і ліквідації залишкових узгоджених граматичних категорій [2, с. 16]. ЕЕ характеризують дотриманням основних граматичних правил, але, тим не менш, існують деякі розбіжності. Д. Кристал свідчить про те, що в ЕЕ зустрічаються форми заперечення, такі як *never*, які відносяться до події, що сталася тільки один раз. *I never did* (я ніколи не робив), *no*, *I never* (ні, я ніколи); часто опускається закінчення *-ly* в прислівниках: *you're turning it too slow* (ти повертаєш занадто повільно); *They talked very quiet for a while* (вони розмовляли дуже тихо протягом деякого часу). Також для ЕЕ характерне незвичайне вживання деяких прийменників, наприклад *I got off of the window* (Я відійшов від вікна), *I looked out the window* (я виглянув з вікна), використання розділових питань, таких як *I said I was going, did not I?* (Я сказав, що я піду, чи не так?). Схожі питання, що зустрічаються в Кокні, наприклад, *innit* (*is not it*) (чи не так), іноді вживаються в жартовливій формі носіями ЕЕ Узагальнення з особи однини і форми минулого часу – *I gets out of*

the car; *We was walking*. Зазвичай даний прийом використовується в оповіданнях. Також в ЕЕ використовується номінативна конструкція замість присвійного відмінка (*baker shop* замість *baker's shop*). В ЕЕ множина всіх іменників утворюється за регулярним типом (*tooth – tooths*), не диференціюється вживання вказівних займенників ні за числом (*these book*), ні по категорії віддаленості (*this house over there*).

На лексичному рівні ЕЕ також цікава численними змінами, серед них часте використання "cheers" (спасибі) замість "thank you", що також можливо і при прощанні; часте вживання "basically" (власне) як сполучного слова в процесі мовлення; більш широке вживання американізмів, наприклад "there you go" (будь ласка, тримай) замість "here you are", вживання "there is" (є, існує) як в контексті однини, так і множини; "Sorry" (вибачте) замінюється "excuse me", "engaged" (зайнятий) в ситуації спілкування по телефону замінюється на "busy". У лексиці також спостерігається помітна схожість ЕЕ і Cockney, оскільки ЕЕ запозичила в лондонського діалекту його найяскравішу рису – римований сленг (*rhyiming slang*). Наприклад, *Britney Spears = beers*. Інші приклади: *plonker* – дурень; *our kid* – молодший брат або сестра; *knock on* – відвідати когось; *nesh* – мерзлякуватий; *bevvie* – алкогольний напій [4, с. 31].

Висновки. Проведений аналіз особливостей ЕЕ на фонетичному і лексико-граматичному рівнях дозволяє присудити до твердження про те, що ЕЕ на даному етапі має лінгвістичні ознаки, які дозволяють розглядати її як новий особливий варіант британської вимови. Багато лінгвістів вважають ЕЕ новим стандартом вимови у Великобританії, який поступово витісняє сучасну загальноприйнятту вимову. Подальші дослідження ЕЕ можуть бути присвячені уточненню її лінгвістичного статусу, ареалу розповсюдження, а також вивченню інших регіональних варіантів вимови чи діалектів, що мають з нею спільні риси.

Список літератури:

1. Абрамова И.Е. Британский произносительный стандарт: тенденции развития / И.Е. Абрамова // Вестник Челябинского гос. ун-та, фак. филологии. № 29(210). Вып. 47. 2010. С. 5-10.
2. Бубенникова О.А. О современной культурно-лингвистической ситуации в Англии // Вестник МГУ. Сер. 19, Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2000. № 3. С. 7-20.
3. Джонстон С. Фонетика как она есть / С. Джонстон, А. Кромвелл. – Воронеж: Фолио, 2001. – 110 с.
4. Островская Т.А. Нормативный язык и современные социально-территориальные диалекты в Великобритании // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2: Филология и искусствоведение. 2007. № 2. С. 29-32.
5. Солнцев В.М. Вариативность как общее свойство языковой системы / В.М. Солнцев // Вопросы языкознания. 1984. № 2. С. 31-42.
6. Coggle P. Do You Speak Estuary? / P. Coggle. – London: Bloomsbury, 1993. – 106 p.
7. Rosewarne D. 'Estuary English' / D. Rosewarne // Times Educational Supplement, October 19, 1984. P. 32-37.
8. Wells J. What is Estuary English? // English Teaching Professional. 1997. Vol. 3. P. 46-47.
9. Англійські акценти і діалекти: опис, вживання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poradu.pp.ua/nauka/43655-anglysk-akcenti-dialecti-opysvzvzhivannya.html>.

Проценко Л.С., Рубинская Б.И.

Национальный университет биоресурсов
и природопользования Украины

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ НОВОГО ВАРИАНТА БРИТАНСКОГО ПРОИЗНОШЕНИЯ

Аннотация

В статье рассматриваются основные фонетические, лексические и грамматические особенности и трансформации в современном английском произношении Великобритании, известной как Estuary English (Естуарный английский или язык английской дельты). Описаны основные специфические особенности ЕЕ, отличающие его от других разновидностей английского произношения. Проведено исследование с точки зрения того могут ли эти новые формы произношения считаться нормативными и такими, которые заменят существующие стандарты. Общепринятый стандарт произношения (RP) постепенно теряет свой статус и широкий ареал распространения, поэтому формирование нового варианта произношения является новым объектом исследования в лингвистике и требует более тщательного рассмотрения.

Ключевые слова: стандарт произношения, литературная норма, Estuary English (естуарный английский или английский дельты Темзы), RP (received pronunciation – литературная норма произношения английского языка), диалект.

Protsenko L.S., Rubinska B.I.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

LINGUISTIC FEATURES OF THE NEW VERSION OF BRITISH PRONUNCIATION

Summary

The article studies the main phonetic, lexical and grammatical features and transformations in the modern British pronunciation, known as Estuary English. The main specific features that distinguish EE from other varieties of English pronunciation are described. The study regarding these new forms of pronunciation was conducted. It was researched if they can be considered normative and if they can replace existing standards. Received Pronunciation (RP) gradually loses its status and area of its spread, so the formation of a modern pronunciation variant is a new subject of research in linguistics and it requires more careful consideration.

Keywords: pronunciation standard, literary norm, EE (Estuary English), RP (Received Pronunciation), dialect.